

Historieglimt 183

Gabriel Kielland på Lademoen

Gabriel Kielland er den kjente kunstneren bak Nidarosdomens glassmalerier, men hva hadde han med Lademoen å gjøre? To viktige verk av denne kunstneren finnes den dag i dag i vår bydel. Han var både utdannet som arkitekt og kunstmaler og var virksom på begge disse områdene. Som arkitekt var han en av de fremste innen retningen Jugend i Norge. Flere av hans verk i Trondheim er nå borte, men på Lilleby på Lademoen står fremdeles Finnes barnehjem. Både eksteriør og interiør samt møblene der er tegnet av ham. Det er et fint eksempel på den stilen som kalles Jugend eller L'art nouveau. I Lademoen kirke står det neste verket. Alterbilder på altertavlen er Gabriel Kiellands maleri med motivet Emmausvandrerne. Der har han benyttet lokale personer som modeller.

Ourengården (t. h.,) foto1893; krysset Munkegaten/Erling Skakkes gate. Eier: Byarkivet.

Før vi ser nærmere på Gabriel Kiellands verk skal vi bli litt mer kjent med mannen. Han er født i Trondhjem 6. juli 1871 og døde i hjembyen 28. september 1960. Han var sønn av Christian Semb Kielland (1841-1919) og hans hustru Petronelle Elisabeth, født Ellefsen. Faren kom som lege til Trondhjem i 1870 og ble bylege i 1876. Farfaren het Gabriel Kirsebom Kielland (1805-1882) og var jurist. Han var skattefogd i Trondhjem 1835-1846. 1847-48 var han konstituert

politimester i byen. Fra 1849 og livet ut arbeidet han som kasserer i Norges Bank som da hadde sitt hovedkontor i Trondhjem. Oldefaren var Morten Henrik Kielland (1770-1826), prest i Vigedal i Rogaland. Tippoldefaren het Gabriel Kirsebom Jansen Kielland (1724-1780). Han var kjøpmann. Denne oppregningen viser at slekta var en gammel kjøpmanns- og prestefamilie.

Gabriel vokste opp i Trondhjem som den eldste i en søskenflokk på fem i romslige økonomiske kår. Han tok i 1890 eksamen i bygningsfag ved Trondhjem Tekniske Lærestanstalt (TTL), forløperen for Norges tekniske høyskole (NTH). Han fikk anledning til å studere både arkitektur og malerkunst i utlandet frem til 1896 da han kom tilbake til hjembyen. Han gikk ett år på den tekniske høyskolen i Hannover før han begynte å studere malerkunst i München i 1891, i Weimar 1892-93 og i Paris 1893-94. I 1895-96 studerte han til slutt ved den tekniske høyskolen i München. Det var altså en velstudert ung mann som kom tilbake til Trondhjem der han forble resten av sitt lange liv. Det er blitt spurt om han var en arkitekt som malte litt på si' eller en kunstmaler som også tegnet noen hus? Vi vil heller sitere Wikipedia som betegner ham som en «norsk maler, glassarbeider og arkitekt.» Han har presterte det beste på alle tre områder! Det viser hans format.

Gabriel Kielland fikk plass på et arkitektkontor da han slo seg ned i hjembyen etter studiene i utlandet. I 1899 startet han sammen med Alt Hofflund eget arkitektkontor. Sammen med flere kolleger representerte han den nye stilen Jugend eller L'art nouveau. Denne stilen fikk en kort, men betydelig innflytelse i norsk arkitektur omkring 1905. Ved siden av Trondhjem er det Ålesund som er særlig preget av den. To av de viktigste eksempler på Gabriel Kiellands hus i Trondhjem er borte; Ourengården i Munkegata og apoteket St. Olav i Søndre gate. Arkitekturhistorikeren Ingrid Pedersen sier i sin fremstilling *«Smaksskiftninger i trøndersk arkitektur»* 1956: *«Neppe noen rensset i den tid i det hele tatt mere opp (i gamle arkitektoniske dekorasjoner) enn Kielland gjorde det i Trondheim med «Ourengården». Trondheim har altså æren av i sin fineste gate å ha et av de radikaleste bygg fra denne tid – et bygg som man bør ta vare på – ikke bare fordi det er så radikalt, men fordi det også er vakkert. Og det må visstnok sies å være forløper for funksjonalismen som kom 25 år senere.»* Likevel forsvant dette huset. Nå kan vi se Finnes barnehjem og Kiellands bygning på Øvre Leirfoss.

Da Lademoen kirke ble innvidd i 1905 var altertavlen der Gabriel Kielland hadde malt sitt bilde av Emmausvandlerne på plass. Det var ikke det eneste alterbilde han har malt. Samme år malte han alterbilde til Åsen kirke. «Kristi Begråtelse», tre kvinner i gråt ved Kristi legeme etter nedtakelsen fra korset, i Ørland kirke ble malt i 1921. Som maler debuterte han allerede ved Trondhjem kunstforenings høstutstilling i 1895 og tre år senere hadde han en separatutstilling samme sted. Vi kunne ha nevnt flere av hans malerier; de ble etter hvert mange. Han var særlig verdsatt for sine portretter. Han malte flere til Trondhjems ordførergalleri og en rekke andre portretter. Etter kroningen av kong

Haakon VII og dronning Maud i Nidarosdomen ønsket kongen et maleri av begivenheten der man skulle kunne gjenkjenne mange av dem som var til stede. Oppgaven gikk til Gabriel Kielland. Også landskaper malte han. Et maleri fra Hitra med blå sjø og rød tang er særlig kjent. Han malte flere bilder med motiv fra den nordiske sommernatten. Han malte helt til han var 86 år da synet begynte å svikte.

Gabriel Kielland som glasskunstner minner om det som kan kalles hans virkelige livsverk. Det var i 1908 han vant konkurransen om glassmaleriene til Nidarosdomen. Han reiste for å studere denne kunstarten ved katedralene i England og Frankrike. Der var mange slike vinduer bevart fra Middelalderen så som i Yorkminster og i St. Denis i Paris. Særlig glede hadde han av katedralen i Chartres. Likevel kopierte han ikke de gamle vinduene, men utviklet sin egen stil i denne eldgamle kunstarten. Helt til 1934 arbeidet han ved Domen i hjembyen og etterlot seg en skatt som ettertiden har visst å sette pris på. Ikke minst det store rosevinduet som stod ferdig på vestfronten i 1930, er et kunstverk som ikke opphører å beta den som ser det.